

Ksawery Jasiak

Sprawozdanie z sesji naukowej z okazji rocznicy urodzin mjra Józefa Bolesława Grabińskiego

---

Rocznik Wieluński 8, 247-250

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE I OMÓWIENIA

Ksawery Jasiak

SPRAWOZDANIE Z SESJI NAUKOWEJ Z OKAZJI ROCZNICY
URODZIN MJRA JÓZEFA BOLESŁAWA GRABIŃSKIEGO

W ramach obchodów stułetniej rocznicy urodzin mjra Józefa Grabińskiego 29 listopada 2007 r. w Muzeum Ziemi Wieluńskiej odbyła się konferencja naukowa pt. „Mjr Józef Bolesław Grabiński (1907–1942) – bohater walk o wolność i niepodległość Polski”.

Patronat honorowy nad uroczystością objęli m.in.: Mieczysław Łuczak – poseł na Sejm RP, Andrzej Stępień – starosta wieluński, Mieczysław Majcher – burmistrz Wielunia, prof. dr hab. Witold Kulesza (Uniwersytet Łódzki) i prof. dr hab. Andrzej Rzepliński – członek Komitetu Helsińskiego. W spotkaniu zorganizowanym przez Wieluńskie Towarzystwo Naukowe, Muzeum Ziemi Wieluńskiej, Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” w Wieluniu oraz łódzki Oddział Instytutu Pamięci Narodowej wzięli udział naukowcy, samorządowcy, nauczyciele, młodzież szkolna i uczestnicy niepodległościowego ruchu oporu – kombatancki AK. Wśród zaproszonych gości była Hanna Grabińska, krewna Józefa Grabińskiego, z Warszawy, która powiedziała: „*Takie wydarzenia, jak to dzisiejsze, są w obecnych czasach bardzo potrzebne. Nie mówię tu tylko o osobach takich jak ja, a więc zaawansowanych wiekowo, ale przede wszystkim o młodzieży. Dzisiaj widziałam tu kilka młodych osób. Dla nich jest to świetna lekcja historii, która umożliwia zrozumienie znaczenia słów patriota i patriotyzm*”.

Wśród rzeszy wybitnych Wielunian znajduje się wiele postaci zasługujących na pamięć i uznanie. Z całą pewnością do grupy tej należy mjr Grabiński ps. „Pomian”, którego życiorys okazał się szczególnie dramatyczny. Przyszło mu żyć w niezwykle burzliwych czasach i zmieniających się epokach historycznych – każda z nich odcisnęła piętno na jego życiu. Mjr Józef Grabiński

był jednym z żołnierzy słynnego Oddziału Wydzielonego Wojska Polskiego mjra Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, jednego z pierwszych polskich oddziałów partyzanckich, działającego w pełnym umundurowaniu wojskowym na Kielecczyźnie od końca września 1939 r. do 25 czerwca 1940 r.

Józef Grabiński urodził się 6.11.1907 r. w Wieluniu, jako syn Stanisława i Jadwigi z d. Parnowska. Tutaj też kształcił się w Gimnazjum im. Tadeusza Kościuszki. Następnie ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej. W latach 1932–1939 służył w 27. Pułku Piechoty w Częstochowie. W sierpniu 1939 r. został awansowany do stopnia kapitana, pełnił wtedy funkcję adiutanta dowódcy pułku. We wrześniu 1939 r., w czasie wojny obronnej, jednostka walczyła w składzie 7 Dywizji Piechoty (Armia Kraków)¹. Po rozwiązaniu pułku jako kpt. „Pomian”, służył w Oddziale Wydzielonym Wojska Polskiego Henryka Dobrzańskiego (październik 1939 r. – marzec 1940 r.). Początkowo służył jako dowódca zwiadu konnego, a po zwiększeniu stanu, jako dowódca piechoty. Na mocy rozkazu Komendanta Okręgu Łódzkiego ZWZ, ppłk. dypl. Leopolda Okulickiego opuścił wraz z podkomendnymi szeregi oddziału. Wcielony został do struktur konspiracyjnych łódzkiego niepodległościowego ruchu oporu. Na wniosek Komendanta Okręgu mianowany komendantem Łodzi ZWZ-AK. W 1941 r. w stopniu majora, był szefem Inspektoratu Łódzkiego ZWZ-AK krypt. „Barka”. W AK używał pseudonimów „Filip” i „Józef Świącicki”. Był odpowiedzialny za budowę pionu dywersyjnego Związku Odwetu w woj. łódzkim oraz za scalenie organizacji niepodległościowych w jedno ogniw Armii Krajową w Okręgu krypt. „Barka”. W wyniku „wsypy” został aresztowany przez gestapo w Łodzi 17.07.1942 r. Po ciężkich i okrutnych torturach popełnił samobójstwo. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari. Przez wiele lat po wojnie niemal o nim zapomniano. Pierwsze artykuły i opracowania, w których pojawiło się jego nazwisko, ukazały się w Polsce dopiero w 1959 r. Stało się to możliwe, kiedy zaprzestano czynnie prześladować byłych żołnierzy Armii Krajowej². Dopiero w latach 80. w hołdzie i ku pamięci nazwa-

¹ Dowódcą pułku był ppłk Bronisław Panek, I batalion – d-ca mjr Marian Szulc, II batalion – mjr Zygmunt Bolesław Żywocki, III batalion – mjr Stanisław Kulig-Lang, batalion marszowy 27 pp – por. rezerwy Ochapp. Obsada personalna 27 pp. w Częstochowie w 1939 r. za J. Dobrowolski, *Moja służba w 27 Pułku Piechoty. Wspomnienia*, Częstochowa 2000.

² W 1959 r. ukazała się pierwsza książka o historii Hubalczyków autorstwa Melchiora Wańkowicza, kolejne ukazywały się w latach następnych. Zob. Z. Kosztyla, *Oddział Wydzielony Wojska Polskiego majora „Hubala”*, Warszawa 1987; T. Wyrwa, *W cieniu legendy majora „Hubala”*, Londyn 1974; M. Derecki, *Tropem majora „Hubala”*, Lublin 1982; M. Szymański, *Oddział majora „Hubala”*, Warszawa 1999; A. Ziółkowska-Boehm, *Kaja od Radosława, czyli Historia Hubalowego Krzyża*, Warszawa 2006; *A Polish Partisan's Story. Hubal, Auschwitz and Beyond*, Military History Press, USA, (w przygotowaniu).

no jedną z wieluńskich ulic jego imieniem, natomiast przy kościele pod wezwaniem św. Józefa umieszczono jego epitafium.

Konferencji przewodniczył prof. zw. dr hab. Albin Głowacki z Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego, przewodniczący Rady Programowej Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grotą” w Okręgu Łódzkim. W pierwszej części sesji referaty wygłosili historycy, przedstawiciele różnych środowisk akademickich i instytucji naukowych w kraju.

„Dzieje rodu Grabińskich” przedstawił prof. Tadeusz Olejnik, prezes Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego oraz członek Rady Programowej Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grotą” w Okręgu Łódzkim. W wystąpieniu zwrócił uwagę na fakt, że nie podjęto jeszcze całkowitego omówienia konterfektu Grabińskiego, nie zostały również w pełni odtworzone dzieje rodu. Prelegent odwołał się do wspomnień członków rodziny dotyczących mjr „Pomiana” z lat dzieciństwa, przedstawił ponadto losy rodziny w czasie wojny. Ciekawą stroną referatu była prezentacja bezcennej kolekcji ikonograficznej – ilustracji do dziejów rodziny, która pełna heroizmu i poświęcenia spełniła swój obywatelski i patriotyczny obowiązek.

Kolejny prelegent, Antoni Galiński z Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi przedstawił referat sędziego w st. spoczynku Andrzeja Jankowskiego, z kieleckiej delegatury Instytutu Pamięci Narodowej pt. „Oddział Wydzielony Wojska Polskiego mjr H. Dobrzańskiego „Hubala”, w którym uwzględniono obecny stan badań prowadzonych przez IPN w Kielcach na temat losów Hubala. Ponadto omówiono charakterystykę i specyfikę działań partyzanckich oraz ostatni okres działalności oddziału. Sporo uwagi poświęcono śledztwu prowadzonemu w latach 90, mającemu na celu ustalenie miejsca tajnego pochówku legendarnego dowódcy.

Konrad Czernielewski, pracownik Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi, omówił genezę powstania organizacji ZWZ-AK Okręgu „Barka”. Przybliżył bardzo ciekawe i mało znane zagadnienia dotyczące struktur samodzielnego Okręgu Łódź, który posiadał kilka kryptonimów m.in. „Arka”, „Kreton”, „Barka”, „Łania” oraz sylwetki poszczególnych komendantów: Leopolda Okulickiego ps. „Pan Jan”, ppłk. Stanisława Juszcakiewicza ps. „Kornik”, płk. Ludwika Czyżewskiego ps. „Julian” oraz płk. Michała Stempkowskiego ps. „Grzegorz”, „Barbara”. W okresie operacji „Burza” Okręg AK „Barka” stanowił ważne ogniwo ruchu oporu w środkowej Polsce. Miał za zadanie odtworzenia 10 Dywizji Piechoty AK.

W przerwie między referatami złożono kwiaty pod tablicą upamiętniającą słynnego wielunianina mjr „Pomiana”, znajdującą się przy kościele św. Józefa.

W drugiej części sesji, mgr Jan Książek, kustosz Muzeum Ziemi Wieluńskiej, przybliżył zebranym wkład wielunian w powstanie i rozwój 27. Pułku Piechoty w Częstochowie, jednostki o wielkich, patriotycznych zasługach na rzecz niepodległości Polski. Nakreślił strukturę jednostki, omówił specyfikę działań w okresie II RP oraz wymienił sylwetki wielunian, którzy pełnili służbę w częstochowskim pułku. Nie budzi wątpliwości, że referat przyczynił się do ocalenia od zapomnienia części historii osoby, która tak ściśle związana była z naszym miastem.

Jako ostatni w części merytorycznej wystąpił dr Ksawery Jasiak z opolskiej Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej. Przedstawił charakterystykę i funkcjonowanie bazy łączności krypt. „Szuwary” Inspektoratu Sieradzko-Wieluńskiego AK. Na podstawie pamiętników, relacji i dokumentów sztabowych AK zrekonstruował wydarzenia z lat 1943–1945 z dziejów najważniejszego ogniwa konspiracji, jakim była łączność operacyjno-wywiadowcza. Ukazał postać wielkiego patrioty ppor. Władysława Bobrowskiego ps. „Jacek”, twórcy bazy „Szuwary”, żołnierza AK i Konspiracyjnego Wojska Polskiego krypt. „Młockarnia”. Dr Jasiak przedstawił trudną i tragiczną drogę Polski do niepodległości i wpisane w nią losy żołnierzy AK z Obwodów: wieluńskiego i sieradzkiego, którzy swoje życie poświęcili Ojczyźnie.

Spotkanie uświetniła wystawa pamiątek po mjr. Grabińskim i jego rodzinie.

Sesja naukowa o mjr Grabińskim miała przede wszystkim wymiar symboliczny, wskrzesiła pamięć o wielkim, wieluńskim patriocie, o jego podkomendnych i tych wszystkich żołnierzach, którzy walczyli i zginęli za wolną i niepodległą Polskę.